

BOOKA.

Knjiga **86**

Edicija **Zapadno od sunca**

IVANA ĐILAS
KUĆA

Naslov originala
Ivana Djilas

Hiša

Copyright © Ivana Đilas, 2016.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8
office@booka.in

www.booka.in

PREVOD

Danica Ilić i Ivana Đilas

KOREKTURA

Borka Slepčević

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Ksenija Pantelić

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2019.

Drugo izdanje

Tiraž 1000

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

KUĆA
IVANA ĐILAS

„Dok sam stajao tu, ponovo sam osetio da je to dobra kuća, uprkos rupi u kuhinjskom podu; da, lepa kuća, srećna kuća, i bio sam ponosan što sam vlasnik, pa sam zagrlio Džojs. 'Evo je, tata. Moja kuća.'“

Džon Fante, *Puna života*

.

Sednemo u auto, veliki, siguran, novog smo ga kupili. Pred nama je lepa žuta kuća s belim žaluzinama, keramičkim peplom na krovu i trešnjom koja cveta u dvorištu. Dobro, trenutno baš i ne cveta, kraj zime je, ali ne mogu da napišem da je romantično bela kad snega nema. Trešnja je, kad joj godišnje doba i vremenske prilike to dozvoljavaju, zaista bajkovita. Drvo je veliko. Raste tu već bar trideset godina. Zasadili su ga prvi vlasnici kuće. Kad je ovo još bilo selo i kad je to bila seoska kuća sa ognjištem na sredini i lovačkom kolibom u dvorištu. Drvo raste na rubu parcele, tik uz ogradu, tako da se proteže još i preko velikog dela ulice. Možda to nekada uopšte i nije bio rub parcele, možda je iza trešnje počinjala njiva ili voćnjak ili bašta, i trešnja je bila središte svega toga. Odvajala je deo kuće sa okućnicom, u kome se živi, od polja i vrtova u kojima se radi. I gazda kuće bi, pre nego što se vrati iz voćnjaka s punim korpama i oruđem, uvek malo zastao u njenoj senci da pogleda svojih ruku delo. Predivnu kuću i divan vrt. A onda je, negde u procesu urbanizacije sela, to počelo da se menja. Grad, nekada prilično daleko, odjednom se jako približio i seljakove njive su postale skupo građevinsko zemljište. Njegovom prodajom zaradio je više nego bilo

čime što je u životu na njemu proizveo. Njegova deca sada su mogla da studiraju u gradu i da kupe stanove. Na njegovim parcelama, koje više nisu bile njegove, jedna za drugom nizale su se kućice i putevi oko njih. S vremenom je bilo sve više automobila i trebalo je izgraditi i trotoare. Tako se asfalt približio drvetu na dvadeset centimetara i pored je izrasla još i žičana ograda.

Kada je gazda umro, njegovi naslednici, sada već sa diplomama i zaposlenjima u gradu, tu kuću i drvo prodali su mlađoj porodici, da od nje napravi moderan dom u srcu prirode, a ipak tako blizu grada. Novi vlasnici su kućicu renovirali s mnogo ljubavi. Srušili su skoro sve. Ostali su samo spoljni zidovi nečega što je jednom bila kuhinja, dimnjak od ognjišta i mali, stari, zemljani podrum. Sazidali su dobru, solidnu kuću, koja će trajati sledećih sto ili više godina. U nju su ugradili sve svoje snove za budućnost. A kada je bila skoro završena, razveli su se. On se odselio da bi renovirao sledeću kuću za sledeću porodicu. A ona je kuću prodala nama. Novoj mlađoj porodici, kojoj treba velika kuća za svoje velike planove.

Naša ulica je jednosmerna. Levo od nas još uvek muču krave, odande dolazi smrad balege sa poljâ. Desno su vile s lepo uređenim travnjacima, kapijama na daljinski, visokim zidanim ogradama i čak bazenima. Mi smo negde nasred tog procesa tranzicije. I trešnja je njegova granica. Svake godine se bar jednom borim za to drvo. Iz komunalnog preduzeća me zovu da mi kažu da im drvo smeta, da radnicima koji se voze na kamionima voda curi za vrat i da im grane grebu vozila. Da će me prijaviti inspekciji ako ga ne isečem. Baš čudno što im to uvek smeta krajem juna, kad se završi branje zrelih trešanja. Pre toga se, kad misle da ih ne vidim, zausta-

ve i zobaju ih kroz prozor kamiona. I kad trešanja više nema, na kantu za đubre mi nalepe poruku u plastičnoj kesici u kojoj piše da im drvo smeta. Svake godine ih zovem i objašnjavam da je drvo bilo tu još pre njih i njihovih kamiona i da mi ne pada na pamet da ga isečem napola. I kako to uopšte zamišljaju, da se drveće pored puta malo skupi svaki put kad nabave veće kamione. I onda još pitam da li znaju koliko godina treba da drvo izraste i održim predavanje da su to pluća planete, da proizvode kiseonik koji oni udišu. Za razliku od njihovih kamiona, koji još uvek rade na naftu, i da ću o tome rado porazgovarati i sa inspektorom.

Dopada mi se da se borim za svoje drvo. Moje drvo je divno; iako je izraslo malo divlje i ima dva vrha, lepo je i dostojanstveno i ima okruglu i gustu krošnju. Leti potpuno pokrije pogled na susedne kuće i možemo da se pretvaramo da smo sami na svetu. Zimi je to divna mreža sitnih grančica, na kojima se noću presijava ulično svetlo. Zato trešnji opraštam što je drvo koje najbrže gubi lišće, već krajem avgusta je potpuno gola, i onda ostane takva više od pola godine, zbog čega zapravo gledam direktno u dnevnu sobu prilično neprijatnog komšije.

Sviđa mi se da o drvetu govorim kao o osobi s pravima. Kad danas počneš da zahtevaš prava, pa čak i za drvo, svi se uplaše da si možda zaista u pravu i radije popuste. Nikome više nije jasno ko na šta ima pravo. Ustanovila sam da ima najviše prava onaj koji najviše zahteva. I tako, posle napornog telefonskog obračuna, opet pobedim, bar za ovu godinu. I za trenutak sam zadovoljna sama sobom, dobila sam bitku za slabijeg, za onog ko ne može sâm da se brani, za ugroženu vrstu, za nemog, dostojanstvenog radnika, koji svake godine

proizvodi kiseonik i plodove, za običnu, neegzotičnu i nezaštićenu domaću voćku. I osećam se kao deo nekog velikog projekta. Osećam da pripadam onom osvešćenom delu čovečanstva, koji ima svega dovoljno, pa može sebi da priušti bavljenje ekologijom.

Kad smo se doselili, na drvetu je već bila kućica. Drvena, s merdevinama za gore, i žutim toboganom za dole. Njen krov je već tada malo preteće visio u stranu. Sedam godina smo se spremali da ga popravimo. Ali nismo umeli sami. Mi, zapravo, ništa ne umemo da popravimo sami. Električara smo morali da molimo da nam izbuši rupe za šrafove da okačimo slike. Kućica je prevelik zalogaj za nas. Malo smo je našminkali, ofarbali, dodali smo joj kormilo, stavili zastavu, okačili mrežu za ljuljanje, čekrk i periskop. Uradili smo sve što ne zahteva ozbiljan alat. Tako da je sad to mešanac između kućice na drvetu i broda. Na grani je okačena ljuljaška, na travnjaku je postavljena trambulina s prolećne akcije jednog od trgovačkih lanaca. Svuda oko kuće su nesistematično parkirane plastične igračke: traktor s prikolicom, reketi za badminton, više lopti u različitom stadijumu naduvanosti, plastični kuhinjski pribor, lopata za sneg, grabulje – dečje i za odrasle, metla, plastični tanjir za sankanje. Neke od tih stvari tamo su još od leta. Malo su izbledele od sunca i mraza, ali plastiku ne možeš da uništiš tek tako. Sve u svemu, parkiranje, a da nešto ne pregaziš, predstavlja poduhvat.

Upalim auto. U retrovizoru vidim lepo dete, dečaka u modernom ultrabezbednom auto-sedištu; sluša dečji CD i tapše. Muž i ja se pogledamo. Idemo u zoološki vrt. Volimo gradski zoološki vrt, tamo smo kao domaći. Uređen je kao park, s velikim ograđenim prostorima za životinje, tako da ih ponekad

uopšte ne vidiš, i baš zato se tamo dobro osećaš. Životinje su kao u prirodi, ni u prirodi ne možeš da ih vidiš baš svaki put kad ti se hoće. U modernim zoološkim vrtovima više ih ne gledaš kroz rešetke, to bi kod posetilaca izazivalo priličnu nelagodu, već je između tebe i tigra višeslojno, neprobojno staklo. Ti imaš osećaj da si mu vrlo blizu, kao da si u njegovom prirodnom staništu, on je ionako rođen pred upravo takvim staklom u nekom drugom zoološkom vrtu i podrazumeva da su mali nosevi, priljubljeni i spljošteni uz staklo, deo domaćeg okruženja. Kad imaš sreće, možeš da ga vidiš izbliza, a on ne može nikuda. Nije lako izgraditi zoološki vrt u kome su životinje zaista zatvorene, a posetioci oslobođeni osećanja krivice. Plata direktora zoološkog vrta nije bez razloga skoro tako velika kao plata predsednika države.

Mi smo, dakle, verni posetioci, za svaku Novu godinu pišemo Deda Mrazu da nam donese godišnje karte za zoološki vrt. I idemo redovno, čak i zimi, kad je većina životinja u svojim domovima, ako tako možemo da nazovemo zagrevane kuće u kojima su tada zatvorene. Kad je lepo vreme, nosimo sa sobom hranu i dok hrane morske lavove, prehranjujemo se i mi.

Kraj je zime, nove godišnje karte već imamo i zajedno idemo na kvalitetno druženje s detetom u zoološki vrt. Potpuno izrežiran život. Kao na filmu. Još lepše nego u filmu, kao u reklamama. I baš kad se uživim u filmsku scenu s muzičkom podlogom iz filma *Kralj lavova*, u stvarnost me vrati pištanje. Bez benzina smo. Ta naša krava od velikog automobila je doduše bezbedna, ali mnogo ždere. Muž i ja počinjemo da se prepiremo na kojoj kartici ima dovoljno novca da bismo napunili rezervoar. Ne baš napunili, jer do zoološkog vrta i

nazad nam treba samo nekoliko litara. Panično prebrojavam kovanice. Ne usuđujem se da rizikujem da mi na benzinskoj pumpi odbiju transakciju kad benzin bude već natočen. Po novčanicima, džepovima i svuda po kolima jedva skupimo 13 evra. Dobro, do zoološkog vrta ćemo stići. Ostaće još i za smoki. Sreća pa ne moramo da platimo karte.

Ali ne mogu da prestanem. Govorim stvari koje ne smeš da izgovoriš ako hoćeš da nastaviš izlet. Ne mogu da se suzdržim. Ide mi na živce što moram uvek da popustim samo zato što smo u društvu drugih ljudi ili na benzinskoj pumpi ili pred detetom. Neću da popustim. Stvarno neću. Tačno znam koja će rečenica nepovratno pokvariti izlet. I čujem sebe kako je izgovaram. Dete počne da se dere da krenemo, da smo obećali. Izađemo iz kola. Sad nas više ne čuje, samo nas gleda kroz prozor, naša lica izobličena od besa. Derem se, izgovaram crne i fatalne projekcije o kraju naše veze i takvog života. Ne mogu da zamislim manje primereno mesto za analize tog tipa.

Grizem, jer ne znam šta bih drugo. I on grize, jer je u istoj stisci. Zadovoljna sam što je bar nešto izašlo iz njega.

Auto iza nas svira, sipao bi benzin. Jebi se! Ne znam zašto se sad derem na njega, nije on ništa kriv. Vozač auta ima pravo da mu danas ide bolje nego nama. Sednem u auto. Moj muž ode peške. Kako teatralno. Zaboravio je ključeve od kuće. To mu ne kažem.

Upalim auto. Krenem. Dete ima milion pitanja. Kad bi bar za trenutak ućutao. Pojačam muziku. Film se nastavlja. Bar do sutra. A onda ćemo videti kako dalje. Sutra, o tome ću razmišljati sutra.

„Imamo dve mogućnosti, ili ćemo dati oglas sa mnogo podataka i lepim slikama, ili skoro bez podataka i realnije slike, ili čak bez njih.“ Dok moj muž kuva, s kompjuterom sednem za kuhinjski pult i pokušam da mu predstavim svoje zaključke. „Moramo da se odlučimo za strategiju: ili da nas zovu samo oni kojima se to što vide dopada samo po sebi, ili da nas zove što više ljudi, pa da pokušamo da ih namamimo da pogledaju kuću. Koja ti se čini boljom?“

Moj muž ne govori mnogo. Očekivati da ćeš s njim imati konstruktivnu, analitičku debatu o takvoj stvari kao što je prodaja kuće, u kojoj živite i u koju ste uložili poslednjih sedam godina života i sad ne možete više da je zadržite, prilično je utopijski. Zato ja obično držim monologe. Odradim posao za oboje. Iznosim argumente i protivargumente, analize i digresije. Jer ponekad ima više mogućnosti i treba sve promisliti. I često se među sobom isključuju. To je mnogo razmišljanja.

„Na mirnoj lokaciji, u blizini šume, prodajemo kuću sa dvorištem. U pitanju je rekonstruisana stara seoska kuća iz 1939. godine. Kvadrature 217 m² na dva nivoa. Kuća je na sunčanoj, ravnoj parceli, veličine 743 m², s lepim dvorištem, dvema starim trešnjama, velikim prostorom za parkiranje i baštom. U prizemlju su kuh-

nja i dnevna soba s izlazom na terasu i dvorište, radna soba, manji WC, velika ostava i garaža. Na spratu su spavaća soba, dve dečje sobe, gostinska soba, dva kupatila, garderober i terasa. Ima starijsku shrambu, koja može da služi kao vinski podrum. Kuća ima sve priključke: gradski gasovod, kablovski internet. Ima i kamin, drvenu terasu, alarmni sistem, sopstveni bunar. Do autobuske stanice gradskog saobraćaja je 100 m. Do centra grada 9 km. Do renoviranog vrtića 1 km. Najbliža osnovna škola je dobila nagradu za savremenu arhitekturu. U blizini je fitnes centar i mnogo pešačkih i biciklističkih staza. Idealno za mlade porodice. Da li je ovo previše podataka?“ U tom trenutku muž uključi mikser i na pola minuta se sve zaustavi. Slušamo buku mašine. Zatim nastavim.

„Obrisaću rečenicu da je idealno za mlade porodice. Šta ako kuću traži neki stariji par da bi u penziji obrađivali baštu i gajili povrće? Ne, mislim da je za njih ovakva kuća prevelika, oko nje je previše posla. Ili ako neko hoće kuću s radionicom? Onda ne bi mogao da ima auto u garaži, jer nema dovoljno prostora za sve. Spolja bi, doduše, mogao da sazida nadstrešnicu za jedan auto ili dva. Za dve porodice isto nije. Kada deca odrastu, ne možeš da ih preseliš na gornji sprat. A ne možeš ni da dozidaš kuću. A šta ako neko ima trideset mačaka. Ili je kupe neki vegani, koji svako jutro rade jogu i meditiraju u dvorištu. Volela bih da vidim komšiju Francija kako ujutru okopava svoj paradajz dok oni pored njega izvođe pozdrav suncu.“

Svejedno mi se čini da je ta kuća idealna za nekoga s mnogo dece. I možda psom. Za psa je doduše problem, jer plac nije sasvim ograđen. Ali ljudi koji imaju dovoljno novca za ovu kuću, već će naći pare i za ogradu. Možda je kupi neko s mnogo novca. Ili neko ko je nešto nasledio. Ako su, na

primer, nasledili stan, onda mogu da ga prodaju i uzmu vrlo mali kredit za veliku kuću. Potpuno je drugačije ako si nešto nasledio, nego kad počneš od nule. Potpuno drugačiji život. Sa svojim novcem možeš skroz drugačije da se ponašaš. Ne vrti se sve oko toga da moraš svakog meseca da platiš kredit. Možeš da putuješ ili da ne radiš ništa.

„Čini mi se da je bolje da damo više podataka, tako će dolaziti da gledaju oni koje to zaista zanima. A opet, mogli bismo i da napišemo samo: *Obnovljena kuća, 217 m², u predgrađu, na parceli 243 m², svi priključci, prodajemo. Prodaje vlasnik. Onda bi morali da zovu za sve ostale informacije.*“

Nekada sam muža pokušavala da uključim u razgovor, a sada govorim sve sama. Povremeno uopšte ne govorim, samo analiziram sama sa sobom i na kraju mu kažem sažetke. Povremeno više i ne znam da li sam mu nešto rekla ili sam o toj stvari samo razmišljala. Mislim da sam se navikla da imam dijaloge sa njim u svojoj glavi, baš kao da zaista razgovaramo. Jednom me je najbolja prijateljica pitala kako mogu da živim u takvoj tišini. To me je zaista iznenadilo, zapravo uopšte ne živim u tišini, ja se sita ispričam, samo što njegove odgovore moram da pogađam. Naučila sam da ga pažljivo posmatram, i pošto ga već dugo poznajem, čini mi se da znam šta mu se mota po glavi. Kao da mu čitam misli, samo ne čitam, nego ih pogađam. Vodim vrlo burne debate s njim.

Pa me ponekad iznenadi koliko reči izađe iz njega kada sa nekim razgovara telefonom. Zaista zna mnogo toga da kaže. Ponekad čak čujem kako ponavlja moje rečenice. Analitične i uzročno-posledične o ozbiljnim stvarima. Evo, mislim onda, ispričasmu se. Jedino što drugi takvu komunikaciju ne razumeju. Ali sam svejedno malo ljubomorna što mu razgovor s

drugima nekako još i ide. Čak ih šarmira i zabavlja. Čini mi se kao da me vara. Svoju potrebu za komunikacijom naglas zadovoljava na drugom mestu, negde gde oseća da njegove reči izazivaju više divljenja i uzbuđenja.

„Da li da predam oglas? Hoćeš da vidiš kakve sam fotografije odabrala?“

Pet dana pre toga imali smo *fotoshooting*. Molila sam prijatelja fotografa za uslugu. Da fotografiše kuću tako da izgleda kao iz časopisa. Verovatno više zato da se pohvalim kako imam lepu kuću nego zato što sam se zaista već pomirila s tim da je prodajemo. Kad već moraju svi da gledaju moju dnevnu sobu, nek bar vide kako sam talentovana za unutrašnju dekoraciju. Ja ne nameravam da na portalu za prodaju nekretnina imam depresivne fotografije, slikane telefonom, s lošim osvetljenjem. Neverovatno kakve fotografije daju ljudi u oglasu. Sve živo. Gomila ljudi veselo pokazuje svoje pisaaće stolove i nameštaj tako da uopšte ne vidiš prostor. Ne znaš koliko je visok plafon, jer je u kadru odrezana polovina prozora. I zašto bi me, dođavola, zanimalo kišobran obešen u ormanu u prvom planu fotografije predsoblja? Ili krupan kadar fotelje i tapeta. Neko na svim fotografijama ima uslikanu i mačku.

Ne, moje fotografije će biti profesionalne i osmišljene. Na njima će se videti kako lep život imamo. Jer ljudi ne kupuju kuće, ljudi kupuju živote.

„Ako hoćeš da ti pomognem, pusti me da radim“, odgovorio je na moju teoriju o kupovini života moj prijatelj fotograf. „Idi na kafu i pusti moju asistentkinju da sredi kuću za fotkanje. Mora da bude sređeno kao da vas nema. Ljudi sami nikada ne bi tako sredili, ali vole to da vide.“

I još kaže da ljudi u stvari ne žele tragove našeg života, to ih opterećuje, najradije bi videli praznu kuću u kojoj niko ne živi. Ali ako već moramo da živimo ovde dok je prodajemo, moramo bar što više da neutrališemo svoje postojanje.

Nisam otišla na kafu, ostala sam da vidim kako njegova asistentkinja preuređuje moj život tako da bude drugima privlačniji. Stvari su počele da lete iz prostora. Nema igračka. Ogledalo ide u predsoblje da bi prostor izgledao veći. Složiti jorgane. Na krevet rasporediti ukrasne jastuke. Kauč okrenuti da ne zatvara polovinu sobe. Tepih staviti u predsoblje, jer pločice nisu baš stilske. Knjige složiti po veličini i bojama, ne po temama. I ne svuda po kući. Prazan kuhinjski pult i jedan cvet na prozorskoj dasci. Razvučen kuhinjski sto bez stolnjaka da se vidi tekstura drveta. Napolje sa dečjim stolicama, sa sobom je donela četiri jednake, dizajnerske. Od naših slika i porodičnih fotografija na zidovima ostali su samo crtež orkestra i fotografija na plaži s loptom.

Kako je moguće da imamo toliko stvari? Nameravali smo da imamo lepe prostore, u različitim bojama, koji dišu. Svaki uređen u drugom fazonu. Pop-art kuhinja s crno-belim pločicama, retro mali WC, šarena igraonica, dečja soba u prirodnim tonovima, samo neki zidovi prekriveni knjigama i slikama. Prozori bez zavesa, kao u Skandinaviji. To nam se činilo modernim. Svetle prostore s prozorima bez prepreka. Šta se u međuvremenu s tim dogodilo? Kad su se kod nas doselile sve te stvari? Kako je moguće da jedno dete ima toliko igračaka? I knjiga? I još više igračaka?

Za fotografije iz snova nije bilo dovoljno svetla. Doneli su još prenosnih studijskih reflektora, i u trenutku je sve bleštalo i postalo je nepodnošljivo vruće. Da bi sve prostorije na

fotografijama izgledale lepe i sunčane. Meni se ranije činilo da su naše prostorije, kad je sunčan dan, dovoljno svetle i da ne može sve uvek da blešti. Ali izgleda da u svetu časopisa za dom uvek sija sunce, i pokriva sve uglove stana. Širokougaoni objektiv daje ti osećaj da prostor diše, iako su neke naše sobe manje.

Trajalo je satima. Soba po soba. Izbaci igračke, premesti stvari, namesti knjige, izaberi kadar, skloni reflektore iz kadra, ne hodaj u kadru, zatvori vrata, otvori vrata, drugi ugao, drugi objektiv. To uopšte nije tako jednostavno, fotkati jednu kuću. Kad smo stigli do mog kabineta, odustala sam. Ako počnu da izbacuju napolje sve moje papire i knjige, nikada ih više neću nagurati nazad. Ionako sam imala već dovoljno fotografija drugih prostorija. Zatim je trebalo samo još sačekati pravo svetlo za fotografisanje eksterijera. Ne previše jako, pre neko popodnevno meko svetlo. I čekali smo. Muž je otišao po dete u vrtić i odveo ga u park dok ne završimo.

Nisam baš očekivala da ćemo ceo dan potrošiti na fotografisanje kuće. Malo me je već prošlo to prodavanje, a još ništa nismo ni objavili. Prvo sam danima pregledala druge oglase i prepisivala tipične fraze. Onda sam napisala bar osam verzija našeg oglasa i sad još to fotografisanje. Energije koju sam skupila za projekat prodaje kuće, da bismo počeli da se vadimo iz govana, nešto mi je brzo ponestajalo.

„Tako, završeno“, obavestio nas je profesionalac, „sutra ćeš dobiti izbor nekih stotinak fotografija i kad se odlučiš koje bi htela, još ću ti ih dodatno obraditi u Fotošopu. Neće dugo trajati, potrudiću se, nekoliko dana.“

Stotinu fotografija? Ali ja bih htela da dam oglas danas, odmah, pre nego što se predomislim. Pre nego što me napusti hrabrost. Ne mogu više da čekam. Želim da se to sve već konačno završi. Da se promena života dogodi odmah. Ali sledeći dan me je, kao što je najavio, zatrpao morem fotografija. Opet sam potrošila ceo dan na biranje i promišljanje šta će ljude najviše da privuče. Zanimljivo koliko vremena nam treba da se za nešto odlučimo, a onda bismo hteli da se sve već dogodilo. Kao da je obraditi informacije, napraviti plan i analizu, smisliti dobar projekat, ne napraviti greške i odlučiti se pravilno strateški, u stvari, pravi zadatak. Zato su redosled fotografija i raspored reči u oglasu od suštinskog značaja. Od toga zavisi da li će projekat „Kuća“ biti predstavljen kako treba.

Opet sam imala monolog. O važnosti prvog utiska. O tome kako je od suštinske važnosti privući ljude da pozovu, dođu i vide kuću, a onda će se ionako zaljubiti u nju, kao što smo i nas dvoje. Jer kuća je zaista, zaista lepa. Uz oglas kačim deset fotografija. Best of. Zadovoljna sam. Ja bih živela u takvoj kući. Malo sam čak i ponosna na nju. Možda ne bih držala ukrasne jastuke na krevetu. Klik, i oglas je već na internetu. A onda izgubim hrabrost.

Sledećeg dana, svakih 12 minuta pogledam na internet da proverim koliko je klikova skupila naša kuća. Uredništvo portala za prodaju nekretnina objavilo je oglas oko pola devet. Znam jer sam prvi put proverila već u osam. Do dvanaest su već 24 klika. I to s različitih kompjutera, jer program portala prepoznaje IP adrese i broji svaku samo jednom. U pola dva ih je 27. Očigledno ljudi gledaju oglase za nekretnine na poslu ujutro, a onda ipak počnu nešto da rade. Pro-

verim da li je telefon uključen. U tri ih je još uvek 27. Pet i petnaest, zvoni telefon.

„Javljam se na vaš oglas. Vi ste dali oglas za kuću? Je l' već prodata?“

To bi bilo stvarno malo neverovatno, oglas je na portalu za nekretnine tek od jutros.

„Divno izgleda.“

Znam, ja sam ona koja ju je uređivala. Fotografisao ju je profesionalac sa asistentkinjom.

„Gde je ta kuća?“

Pored šume, na kraju civilizacije. Nekad je to bilo tipično selo, s malom pekarom i prodavnicom. Sada je nekefinisano naselje bez bankomata u blizini, bez prodavnice i poštanskog sandučeta. Lokalna prodavnica s pekarom je propala kad su izgradili velike tržne centre. Taksi obično ne dođe za manje od dvadeset minuta, jer čak i sa GPS-om nekako uspe da se izgubi. Još su i gradski autobus preusmerili, spojili su linije, štednja, tako da i dalje prolazi blizu, ali kad pada kiša, prilično je neprijatno hodati do stanice. A da, i ako imate decu, moraćete da ih vozite u školu i iz nje, jer školski autobus vozi samo do susednog naselja. Između naselja nema trotoara. Biciklističke staze takođe nema.

„Lokacija je vrlo dobro povezana sa gradom i samo na korak od šume“, kažem.

„Da li bismo mogli da dođemo da je pogledamo?“

Da, drugačije neće moći. Divno bi bilo kada bi se kuća već prvog dana prodala. Sigurno se to već nekada nekome dogodilo. Statistički je verovatno. Ali obično ne ide tako. Moraću da omogućim toj gospođi da se malo prošeta po našem životu pre nego što ga kupi.

„Muž i ja tražimo baš nešto tako. Znae, imamo dva dečaka i u stanu je postalo nemoguće. Uskoro će trebati svakom svoja soba, pa moramo da se preselimo u kuću.“

„Ta kuća je idealna za porodice“, kažem.

Draga gospođo, to je pravi izbor za vas. Ovde ćete moći da se do mile volje prepirete zbog nepokošene trave, imaćete beskrajno mnogo sijalica koje će crkavati, tri WC-a koja će curiti, dve spoljašnje slavine da smrznu ako u pravom trenutku pred zimu ne ispraznite vodu, voćke, da vam po zemlji prave marmeladu, ako na vreme ne oberete sve plodove, što ionako nećete moći da uradite jer su previsoko, jer nećete imati vremena i nećete znati šta sa svim tim ringlovima, imaćete korov, koji uvek pobeđi, bez obzira na to koliko otrova prospete po svojoj travi, i komšije da sa njima razvijate međususedske odnose, kad budu nenajavljeno prskali svoje voćke otrovima dok vi pokušavate da u bašti gajite bio-hranu. Crkvu koja zvoni svakih 15 minuta, uprkos zakonu o zvučnom zagađenju. I još će pevajući kombi, kome se iz zvučnika na krovu razleže narodno-zabavna muzika, svaki drugi dan prolaziti pored, ako slučajno zaboravite da kupite hleb ili mleko ili krofnu. Sobâ je toliko da može svako da se sakrije u svoju i da se nikada ne sretnete. Da, ovde ćete zaista naći mir i porodičnu idilu.

„Smem li da vas pitam zašto prodajete?“

„Selimo se u inostranstvo. Muž je dobio posao u jednoj filharmoniji.“

Ocenili smo da to zvuči ubedljivo. I ne previše očajno. Generalno je sada, kada je kriza, moderno da se svi sele u inostranstvo. Ne mogu da kažem da ne možemo da priuštimo sebi svoj život, da je kraj idile s kućom i dvorištem i da se

treba evakuisati pre nego što na hiljade drugih porodica u državi ustanovi da su prezadužene i da ne mogu da priušte sebi svoj život; da smo napravili grešku. Veliku grešku. Veliku kao kuća.

Kako je naivno bilo verovati da sve treba imati odmah „da te život ne bi pretekao“. A zar nije to slogan iz reklame osiguravajućeg društva? Ta mi je omiljena. U drugoj omiljenoj reklami nastupa mladić koji vozi veoma dobar auto i kaže da bismo snove morali da ostvarimo odmah, a da vozimo sporo onda kad budemo stari. Reklama je, naravno, za skup auto koji zaista moraš da kupiš mlad, inače nemaš dovoljno vremena da bi ga otplatio. Danas niko više ne štedi ceo život da bi, kad ode u penziju, kupio gliser i dovoljno jak auto da taj gliser vuče; i da njim u šezdeset petoj prvi put u životu provede ceo mesec odmora na Hrvatskom primorju. O ne, danas ne radimo tako. Danas se zadužimo, sve novo proživimo do trideset pete godine i onda otplaćujemo dok ne crknemo. Ali uživamo odmah. Bar onog trenutka kad kupujemo uživamo. Kad potpisujemo kupoprodajne ugovore, uživamo. Kad otvaramo paket, uživamo. U mirisu novog. A onda nemamo više vremena za uživanje. Jer moramo na mnogo velikih rata da otplatimo sve to davno prošlo uživanje. I posle četrdesete svi smo već sagoreli i ubijeni u pojam. Moja treća najomiljenija reklama je za banku. Na plakatu je fotografija mlade žene u venčanicu i natpisom UZIMAM, ispod nude novi tip kredita sa izuzetno povoljnim kamatnim stopama u švajcarskim francima. Danas se lakše razvesti od partnera i razdeliti decu nego raskinuti ugovor o kreditu.

„To je tako tužno što se cele porodice sele u inostranstvo. Baš šteta. Sreća da imate posla.“

„Takvo je vreme.“

Fenomenalno su nam prodali snove. Kako dobro su nas ubedili da u stvari ne rizikujemo i da sve ide samo nabolje. Da možemo neprestano da napredujemo. Umetnost je lagati sebe tako dobro da ne pomisliš da ćeš u sledećih trideset godina, koliko ćeš otplaćivati kredit, ostariti, razboleti se, predomisлити, da će ti dosaditi, da ćeš se umoriti, imati krizu, razvesti se, slomiti nogu, dobiti decu, pasti u depresiju, brinuti se o ostarelim roditeljima, ostate bez posla, poželeti nešto drugo, promeniti se. Kako je nezrelo u prvom poluvremenu doneti odluke za ceo život i biti ubeđen da ćeš se sa njima slagati sledećih trideset godina. Napraviti rizičan finansijski plan u izuzetno dobrim vremenima kao da će ona trajati večno. Ne predvideti da u sledećih trideset godina može da dođe još neka ekonomska kriza. Raditi u kulturi, biti samozaposlen i očekivati da će se položaj umetnika promeniti nabolje. Ne pomisliti da čak i nekretnine mogu početi da gube vrednost. Potrošiti desetogodišnje prihode za otplaćivanje kamata bankama. Jer u prvoj deceniji kredita na trideset godina otplaćuješ samo kamatu. Ali ko još pogleda plan amortizacije u euforiji kupovine odraslosti. A najveća glupost je misliti da ćeš greške moći brzo da popraviš i ideš dalje ako nešto krene naopako. Da možeš da odlučuješ o svom životu i da se, ako ti nešto ne odgovara, okreneš i odeš ili počneš iz početka. O da, to je bilo stvarno glupavo.

„Dakle, vrlo vam se žuri s prodajom ako odlazite?“ Dobar pokušaj, gospođo.

Ali plan je bio dobar. Znali smo da ne umemo da štedimo, zato smo se, posle samo dve godine iznajmljivanja, latili kupovine prvog stana. Da ne bismo ceo život gubili novac

za stanarinu, ako možemo umesto toga da otplaćujemo kredit. S nešto novca koji smo dobili od roditelja, koji su se i sami pozajmili, i mnogo sopstvenog kredita, kupili smo staru mansardu i pretvorili je u moderno sklonište za mladi par na početku karijere. To iskustvo smo skupo platili, nismo se cenjkali za stan, banke su nam prodale visoke provizije i majstori su nas pokrali. Kako tipično, izvođač građevinskih radova, poznanik poznanika, s neadekvatno registrovanom firmom, pokupio je novac i nestao a da nije popravio izolaciju na krovu. Nas dvoje smo ostali s rupom na plafonu, gomilom mokrih stvari, koje su plivale u kuhinjskom bazenu i čekali novog izvođača, koji je došao s novim predračunom. Ali svaka škola se plaća.

Vrednost stana je za četiri godine dvostruko porasla od onoga što smo u njega uložili. Osećali smo se kao dva finansijska maga. Na krilima finansijskog uspeha odmah smo uleteli u novu investiciju i stan zamenili za kuću. Reprogramirali smo kredit sa 15 na 30 godina. Astronomske sume, napisane u ugovoru o kreditu, bile su samo brojke na papiru. Svejedno mi je srce za trenutak poskočilo kad je notar pročitao da ću kredit otplatiti kad budem imala 62 godine.

Odmah smo počeli da renoviramo. Rušenje zidova odvek je bilo moj omiljeni hobi. Opet sam pokrenula projekat *napravite svoj dom iz snova*. Trebalo je odlučiti za šta ćemo koristiti koji prostor. Gde će biti dnevna soba, pa soba za goste, koja će kasnije postati dečja, ali tada još nismo imali dete, pa bi izgledalo malo neurotično kada bi nepostojeće dete imalo svoju sobu. Kao što sam već rekla, plan nije bio tako loš. Bili smo ubeđeni da ćemo u kući kvalitetnije živeti, a istovremeno će to biti naša investicija za starost. U njoj će odrastati

naša deca, jedno, dvoje ili troje, ima dovoljno soba za sve. U velikom dvorištu ćemo praviti najdivnije zabave za porodicu i prijatelje, koji će moći kod nas da prespavaju i da nam zavidе. Imaćemo svako svoj kabinet da radimo od kuće. I jednom, kad budemo stari, kuću ćemo prodati i otići u stan u penzionerskom naselju sa 24-časovnom zdravstvenom pomoći. Savršen i do kraja isplaniran život.

Jedini problem je u tome što taj život već tri godine ne možemo više sebi da priuštimo. Iako nisam rekla ništa od toga, gospođa sa druge strane veze me je pročitala.

„Hvala, za nas je to malo predaleko.“

Danas je moj četrdeseti rođendan. Moj muž je to prošao prošle godine. Pozvali smo porodicu na ručak. Moj sin Maks je vidno uzbuđen, jer je na kraju krajeva uvek on taj koji dobija poklone kad se svi skupimo. U suštini, za slavlje nismo imali novca, i kad bismo se ponašali racionalno – kao što se nikada ne ponašamo – ovoga puta bismo preskočili trošenje i pozvali bismo ih samo na kafu. Ali smo, naravno, uradili upravo suprotno i opet smo u svemu ozbiljno preterivali. Spremali smo nekoliko dana. Uprkos svim vremenskim i finansijskim žrtvama, atmosfera za stolom nije bila nimalo slavljenička. Prodaja kuće zasenila je okrugli jubilej.

„To je glupost. Da sam ja na vašem mestu, držao bih se plana.“ (moj otac)

Mišljenja o prodaji kuće se ređaju. Verovatno bi se ona svi- ma zajedno činila mnogo verodostojnijom kad ne bi sedeli za punim stolom.

„Sami ste odlučili da kupite kuću, i sad morate da izdržite. Kad smo mi bili mladi, ponekad nismo znali da li da kupimo litar ili pola litra mleka, pa smo se nekako snalazili. Kod kuće smo posle posla pravili ofingere i štipaljke da bismo preživeli.“ (moj svekar)

Moj otac je odbio mogućnost da nam pomogne i među svojim poslovnim partnerima nađe nekoga kome hitno treba nekretnina za investiciju, u koju bi pre kraja godine uložio višak prihoda. Mama je samo plakala. Onim njenim nemim šmrcajućim plačem, koji izgleda kao prehlada, a u suštini je nabijanje osećanja krivice, jer će sad, evo sad zbog mene da umre. Od stresa joj ni torta nije uspela. Šam od belanaca joj je pao i nikakav estetski zahvat s čokoladnim ukrasima nije pomogao da bi izgledala kako treba. Možda bi trebalo da je proglasimo za bio-tortu, tako je bila ružna na kraju.

Naša disfunkcionalna porodica se s mnogo truda povremeno okupi, uglavnom na okruglim i dečjim rođendanima. Mnogo godina je trebalo da dođemo do tačke da možemo uljudno da sedimo zajedno moj otac, njegove tri žene, dve bivše, jedna sadašnja, sa zajedničkom decom i decom iz prethodnih brakova i muževljevi prilično tradicionalni roditelji, dva brata i brojni bratanci i bratanice. Maksu sam obećala da ćemo jednom da nacrtamo porodično stablo, jer mu nikada nije jasno ko s kim ide kući. Družina je tako velika da čak i naša prilično velika kuća postane tesna. Posebno kad svako ima svoje dobronamerno mišljenje:

„Ova kuća je tako lepa!“ (moja svekrva)

„Tako je idealna za vas.“ (muževljeva snaja)

„Možda ne morate da je prodajete, zaista je šteta.“ (moja bivša maćeha)

Bez milosti nam postavljaju pitanja zbog kojih već odavno ne spavam.

„Sigurno postoji još neko rešenje.“ (sadašnja očeva partnerka)

„Rešiće se to. Zar nije najgore već prošlo?“ (moja svekrva)

„Ta kriza ne može da traje večno. Stigli smo do dna.“ (muževljev mlađi brat)

„Sad je zaista najgori trenutak za prodaju. Sad svi prodaju. Sad treba kupovati, ne prodavati.“ (opet moj otac)

„Sve se nadam da niko neće hteti da je kupi i da ćete ostanu u njoj!“ (moja sestra mršavica bez dece)

„Gde ćemo da se igramo?“ (mala bratanica)

„Ja sam gladan.“ (bratanac)

„Ne volim paprike u salati.“ (drugi bratanac)

„Gde ćete živeti?“ (moja svekrva)

„Snaći ćemo se već. Odrasli smo.“ (moj muž)

I onda svi, više-manje, preko drugih. Izgleda da se bar jednom svi oko nečeg slažu.

„Život nije pozorište.“ (moja mama)

„Mama, ne pravi dramu.“ (ja)

„I sad ćete napraviti još veću budalaštinu.“ (njegova mama)

„Ne mešaj se.“ (moj muž)

„Da li ste uopšte dobro razmislili?“ (njegov stariji brat)

„A da je izdate?“ (moja polusestra)

„Hoću li moći još nekad da prespavam kod vas?“ (bratanac)

„A ja?“ (drugi bratanac)

„Neće imati mesta za vas. Ali će Maks doći kod nas za vikend, da može da se igra u dvorištu.“ (njegova mama)

„Ja ne mogu da spavam ako svi dođu kod nas.“ (bratanica u pubertetu)

„Siroto dete.“ (moja mama)

„Jadničak.“ (njegova mama)

„Dosta!“ (nas dvoje)

„Kuća se ne prodaje preko noći.“ (moj otac)

„Vas dvoje pravite samo gluposti.“ (njegov otac)

„Prestanite da se svađate!“ (Maks)

Postali smo prvi u našoj generaciji koji tonemo. Uvek je jedna porodica prva, koja se raspadne, razvodi, kojoj nije išlo onako kako su zamišljali. Ta prva porodica plaši sve ostale da to možda čeka i njih. Ili teži da su bolje odigrali svoje poteze, da se to njima neće desiti. Ono što svi ti dobronamerni glasovi znaju jeste da bi se nama kriza desila u svakom slučaju. To su te godine. Čak i kad ne bi bilo velike svetske ekonomske krize, kad ne bi bilo ni nesigurnosti i paranoje oko nas, čak i da nacionalisti u Evropi nisu uzeli maha. Čak i da ne živimo u maloj, opskurnoj državi Evropske unije. Čak i kad bi Grčka imala manji dug. I čak i kad hiljade migranata i skrivenih terorista iz Sirije, Avganistana, Iraka i različitih delova Afrike u ovom trenutku ne bi plovilo prema Evropi u želji za životom sa kreditnom sposobnošću. Čak i kada desnica ne bi svuda jačala i nacionalizam ne bi dobijao sve više prava glasa i, posledično, akcije. I kad se atmosfera ne bi zagrevala brže nego što su prvobitno predvideli naučnici. Kriza bi nam se desila već zato što imamo četrdeset plus godina i došli smo do kraja perioda kad se stvari dešavaju prvi put.

Odjednom je vreme na drugačiji način postalo ograničena kategorija. Ne biramo više u odnosu na idealnu sliku, nego na mogućnosti koje su još ostale. I ta depresivna spoznaja da ćemo jednog dana zaista umreti sve nas načinje. Ti zapanjeni pogledi roditelja koji kao da govore: *A šta ste mislili?* Naša deca, koja nam sa svakim sledećim brojem cipela pokazuju vreme koje nam ističe, na sve načine nas prerastaju, pretiču i ostavljaju za sobom. I sama sa sobom dolazim do zaključka da ne mogu više neke stvari koje sam nekada mogla, samo

jedna neprospavana noć uništi me na nekoliko dana, priprema za rad zahteva sve veće doze kafe, i kad konačno počnem, iznerviram se mnogo brže nego pre, ostatak vremena guše me klonulost i otupelost. Mislim da će uskoro početi i zdravstveni problemi, visok pritisak, umor, bolovi u leđima, povišen holesterol, hronična iscrpljenost, migrene, sagorelost. Sve manje razgovaramo o planovima i idejama, a sve više o fitnesu i zdravoj hrani.

„Kad planirate da počnete da mislite na zdravlje? To je najvažnije.“ (njegova mama)

„Niste više tako mladi. Krajnje je vreme da počnete malo da mislite na zdravlje. Ja sam potkraj četrdesetih već imao infarkt.“ (moj otac)

„Više kretanja.“ (moja bivša maćeha)

„I ishrana. Što više sveže salate i mnogo semenki. Obavezno kvinoja, najnovija istraživanja pokazuju...“ (moja sestra)

Prekinem u pola reči svoju sestru mršavicu bez dece: „Ako nastavimo samo još minut da razgovaramo o salatama i kvinoji, počecu da vrištim.“ Ne baš pristojno ponašanje za domaćicu. Ali nisam mogla više da izdržim.

Svi učute. Sad niko više ne ume da nastavi razgovor. O kući ne smeju da razgovaraju. O zdravoj hrani takođe. Niti o proširenju porodice i mom poslu. Sad će početi razgovor o svetskoj politici i razvodima slavni. Krize i tragedije drugih uvek su siguran izlaz iz porodičnih neprijatnosti.

Donesu mi tortu. Svi pevaju, kao prava srećna porodica. Srećan mi rođendan, poželi želju. Toliko svećica je upaljeno da je to omanji požar. Odjednom počnu da gore kao jedan veliki plamen, preblizu su ih stavili. Sreća pa nemamo detektor za dim. Počne mala panika, vosak kaplje po torti, ja ne uspe-